

Nikola Vranješ

ŽUPNO PASTORALNO VIJEĆE U DINAMICI TEOLOŠKO-PASTORALNOG PROGRAMIRANJA

Dr. sc. Nikola Vranješ, Teologija u Rijeci

UDK: [253 : 260.2](.008.4)

Izvorni znanstveni rad

Župna pastoralna vijeća¹ u posljednjem su desetljeću dobila novi zamah u djelovanju na razini cijele domovinske Crkve. Iako se, s obzirom na osnutak i djelovanje istih u određenim sredinama još uvijek osjećaju nemale poteškoće, te su mnoga vijeća još u fazi formiranja, čini se da pitanje koje u posljednjem periodu pretežito dolazi do izražaja nije povezano samo uz smisao i razlog djelovanja samih vijeća već sve više uz način i sadržaj istog djelovanja. Svijest o važnosti postojanja i djelovanja ovih vijeća u posljednjem je periodu bitno proširena u najširem crkvenom ozračju, posebice u nekim biskupijama i u mnogim župnim zajednicama. Pored bitnih teoretskih istina o smislu postojanja i djelovanja vijeća, posebice o naravi i svrsi pastoralne savjetodavnosti, sadržaj koji trenutno treba više istaknuti i produbiti upravo je način rada, metoda i putevi ostvarivanja djelovanja vijeća. Upravo ove činjenice predmet su teološko-pastoralne razrade u ovom članku.

Ključne riječi: župno pastoralno vijeće, župnik, vjernik laik, vječnik, pastoralna savjetodavnost, pastoralno programiranje.

* * *

Uvod

Promišljanju djelovanja župnih pastoralnih vijeća u cijeloj Crkvi u Hrvata u posljednje vrijeme, kao i sve snažnijoj afirmaciji njihova djelovanja, bitno je doprinijela aktualizacija dviju činjenica. S jedne strane riječ je o činjenici obnovljenog vrednovanja važnosti zaduženja i službi u Crkvi, kako onih stožernih službi zaređenih službenika tako i onih službi i zaduženja koje mogu obavljati vjerni-

1 U daljnjem tekstu *vijeće*.

ci laici. S druge strane, istoj popularizaciji djelovanja vijeća izuzetno je pridonijela promocija spoznaje da se Crkva djelotvorno izgrađuje i djeluje samo u reciprocitetu² svih njezinih članova. Možemo reći kako time nismo istaknuli ništa bitno novo. Na teoretskoj razini svakako ne. No na praktičnoj razini, na razini konkretnog djelovanja i ostvarivanja poslanja Crkve stvari stoje drugačije. U ovom članku osvrnut ćemo se posebice na taj praktični vid djelovanja samoga vijeća, budući da su teološke i pravne teoretske postavke djelovanja ŽPV-a u hrvatskoj teološko-pastoralnoj i teološko-pravnoj literaturi već dobro obrađene.³

1. Vijeće kao savjetodavno tijelo

Župno pastoralno vijeće kao župno tijelo bitno je određeno svojom ulogom koja se ostvaruje u okvirima pastoralne savjetodavnosti. Ono ima savjetodavni glas. Tema je pastoralne savjetodavno-

2 LANZA, Sergio, *La parrocchia in un mondo che cambia. Situazioni e prospettive*, Edizioni OCD, Roma, 2003., str. 88.

3 U tom smislu, između ostalog, svakako treba preporučiti nekoliko članaka objavljenih u poznatom zborniku o hrvatskom laikatu u kojemu su sabrana djela izložena na znanstvenom simpoziju u Osijeku; usp. HRANIĆ, Đuro, "ško-kritička refleksija nad stanjem župnih i biskupijskih vijeća u Crkvi u Hrvatskoj," u: VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE (dalje: HBK), *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*. Simpozij hrvatskih vjernika laika. Osijek, 5.-6. listopada 2001., (HRANIĆ, Đuro, ur.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., str. 87-102; CUBELIĆ, Ivan, "Vjernici laici u pastoralnom i ekonomskom vijeću", u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 41-52; JELAKOVIĆ, Božica, "Iskustva i očekivanja vjernika laika u radu župnih vijeća," u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 53-56; ŠARČEVIĆ, Ivica, "Iskustva vjernika laika u radu župnih vijeća," u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 57-63; ŠTILINOVIĆ, Luka, "Župna i biskupijska pastoralna vijeća u promicanju suodgovornosti u Crkvi – analitički osvrt," u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 65-71; ŠPOLJARIĆ, Robert, "Župna i biskupijska pastoralna vijeća u promicanju suodgovornosti u Crkvi – iskustveni osvrt," u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 73-76; ŠAGI, Bono Zvonimir, "Župno vijeće: župni parlament ili skupina suradnika? S posebnim osvrtom na »težinu« savjetodavnog glasa", u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 77-85. Još prije toga cijeli jedan broj *Vjesnika Đakovačke i Srijemske biskupije* posvećen je ovoj tematici s više dobrih priloga, usp. *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, CXXIV (1996.), 5, str. 269-298. Usp. također: BOZANIĆ, Anton, "Župno pastoralno vijeće u službi župne zajednice prema II. vatikanskom koncilu", u: *Riječki teološki časopis*, 8 (2000.), 2, str. 471-484; SRAKIĆ, Marin, "Izgradnja partikularne Crkve: župna i biskupijska tijela," u: *Diacovensia*, IX (2001.), 1, str. 81-93; ŠAGI, Bono Zvonimir, *Pastoral župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., str. 206-214; ŠIMUNOVIĆ, Milan, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., str. 306-312.

sti, s jedne strane istina i blagoslovljeni doprinos, a s druge strane svojevrsni praktični izazov od čije razradbe treba krenuti u govoru o konkretnom djelovanju vijeća. U konkretnoj praksi u tom se smislu, iako ne stalno i ne u svim sredinama, pokazuju nemali problemi. Često se upada u jednu od dviju krajnosti: ili župnik sa svoje strane ne cijeni dovoljno doprinos laika konkretnim realiziranjem savjetodavnosti ili, s druge strane, laici pokušavaju istu ostvarivati na način i u područjima i nadležnostima koja ne spadaju na članove vijeća i u koje oni nisu pozvani ulaziti. Tako se, na ovaj ili onaj način, udaljuje od istinskog smisla savjetodavnosti koja, ispravno shvaćena i ostvarivana, biva doista blagoslovljeni element u djelovanju i župnika i cijele župe.

Pastoralna savjetodavnost podrazumijeva doprinos vjernika izgradnji župne zajednice vlastitim savjetom i prijedlogom koji će svaki razboriti župnik uvrstiti u proces donošenja odluke koja na kraju spada na župnika. U tom smislu ne smije biti dvojbe. Ako se tako shvati i ostvaruje savjetodavnost, postaje doista iskaz brige župljana za svoju župu, te doprinos njihova vjerničkog znanja, iskustva i zauzetosti za njezino dobro. Župno pastoralno vijeće ne vodi župu niti donosi odluke. To su funkcije koje su izravno vezane uz pastirsko vodstvo, odnosno pridržane su župniku. Dio su njegove karizme. To, s druge strane, ne znači obezvređivanje ili umanjivanje savjetodavnog glasa. Ni savjetodavni glas, ni drugi načini suradnje u Crkvi ne smiju se shvaćati u svjetlu svjetovne logike važnijeg i manje važnog već u smislu ispravne crkvene logike doprinosu putem vlastita poziva i službe, te životnog stanja čiji je netko u Crkvi dionik. Polazeći s te pozicije vjernik laik treba svoj savjetodavni glas u okviru djelovanja vijeća shvatiti kao poziv njegovoj vjerničkoj suodgovornosti i kao izazov kvaliteti njegova kršćanskog življenja i znanja, a ne kao poziv na "kompetitivno nadmetanje". Proces donošenja župnikove odluke, posebice u težim i kompleksnijim pitanjima, može biti dugotrajan i složen i jedna osoba razborito ga može dobro privesti kraju samo savjetom drugih. Upravo zato treba naglasiti važnost postavljanja djelovanja vijeća u logiku savjetodavnosti koja doprinosi donošenju što boljih zaključaka za djelovanje.

Kada je to jasno određeno, potrebno je ostvarivanje savjetodavnosti jasno postaviti u okvir teološko-pastoralnog programiranja. Riječ je o teološko-pastoralno reflektiranom i vođenom procesu putem kojega se ostvaruje pastoralno djelovanje Crkve, a koje uključuje više bitnih sastavnica, počevši od pastoralnih smjernica Crkve, do ostvarivanja projekata, koji kao složeni pothvati podrazumijevaju konkretne programe i operativne odluke. Dio ovog procesa svakako je i provjera pastoralnog djelovanja, kao i određivanje jasnih kriterija pastoralnog djelovanja u kojima normativnim uvijek ostaju datosti vjere, a sami kriteriji određuju se nikad ne zanemarujući konkretne pastoralne okolnosti u kojima živi konkretna crkvena zajednica. Zapravo, teološko-pastoralno raspoznavanje konkretne situacije prvi je i logičan korak u cijelom procesu. Sve su ovo elementi metode teološko-pastoralnog raspoznavanja koja podrazumijeva vrlo koristan i operativno efikasan itinerarij za sređeno pastoralno djelovanje.

Upravo elementi ove metode omogućuju jasan doprinos različitih crkvenih subjekata jedinstvenom djelovanju Crkve, a to se jasno odnosi i na doprinos savjetodavnih tijela kakvo je župno pastoralno vijeće, na čije se djelovanje ovdje ograničavamo. Naime, nije dovoljno zaustaviti se na samom pojmu savjetodavnosti, pogotovo ne na nekim njezinim pogrešnim određenjima. Ona nikako ne znači "nesređeno" ni "improvizirajuće" djelovanje. A često tijela savjetodavnog karaktera upadnu upravo u zamke tog tipa. U takvim slučajevima njihovo se djelovanje svede tek na pretresanje nekih "sporednih" tema ili tek na površne rasprave o ovom ili onom pitanju. Savjetodavnost podrazumijeva sređeno i organsko djelovanje i upravo stoga treba biti uklopljena u gore opisanu logiku programiranog djelovanja. Drugim riječima, vijeće mora imati točan i jasan program djelovanja, kao i točne i jasne projekte i pothvate u čijem će realiziranju sudjelovati. To, jasno, ne znači da će apsolutno svaka sjednica vijeća predstavljati jedan ostvaren i gotov projekt, ali znači da će djelovanje ovoga tijela biti postavljeno u logiku takva djelovanja koje će doista ostvarivati konkretne pastoralne pothvate za dobro župne zajednice.

1.1 Savjetodavnost i programiranje

Kako ni ovako određeno bogatstvo pastoralne savjetodavnosti ne bi ostalo samo na više-manje neodređenoj teoretskoj razini, važno je istaknuti potrebu konkretiziranja njezinih potencijala u konkretnim operativnim projektima.⁴ Upravo je to element o kojemu se u aktualnoj hrvatskoj situaciji mora povesti više računa. Naime, bitni elementi savjetodavnosti sadržani su u i nužno trebaju biti povezani s dimenzijom pastoralnih programa koja se odnosi na konkretno realiziranje različitih pastoralnih pothvata. U njezinim su odrednicama zbijeni upravo oni elementi⁵ koje možemo nazvati *studijskim*, tj. studijskom fazom u djelovanju pastoralnih vijeća.⁶ Savjetodavnost treba poprimiti formu studijskog rada za konkretno djelovanje na različitim pastoralnim područjima.⁷ Ovdje posebno treba istaknuti važnost sposobnosti raspoznajnog suočavanja sa stvarnim problemima župnih zajednica i pastora u njima kako bi vijeće doista bilo tijelo koje će stvarno doprinositi unapređenju toga djelovanja.⁸ Bitno je odmah ovdje uočiti činjenicu važnosti doprinosa i pothvatima drugih, manjih župnih skupina koje imaju svoje projekte putem kojih ostvaruju svoj doprinos ukupnom župnom životu i djelovanju. Na taj će se način dragocjen vjernički potencijal članova vijeća koristiti upravo za onu svrhu za koju se vijeće i osniva, bez upuštanja u beskonačna nadmudrivanja koja mogu prijeći i u čisto svjetovne

4 Usp. NIZZI, Gianni, "Le qualità necessarie per la vita di un consiglio pastorale," u: *Orientamenti pastorali*, LVI (2008.), 2, str. 49.

5 U slučaju ovoga vijeća, upravo u logici programiranja, naglasak treba staviti na studijsku fazu djelovanja. Upravo je to i naglašeno u statutima vijeća. Tako npr. Statut župnog pastoralnog vijeća u Riječkoj nadbiskupiji u članku 1. kaže: "Župno pastoralno vijeće (...) župnikovo je savjetodavno i djelatno tijelo koje proučava, planira, usklađuje, priprema i provjerava izvođenje pastoralnog rada u župi." Naglasak je, dakle, upravo na studijskoj fazi djelovanja s bitnim usmjerenjem prema programiranju. Usp. DEVČIĆ, Ivan, "Statut župnog pastoralnog vijeća u Riječkoj nadbiskupiji," u: *Službeni vjesnik Riječke nadbiskupije*, II (2001.), 6, str. 128.

6 Usp. ĆUBELIĆ, Ivan, "Vjernici laici u pastoralnom i ekonomskom vijeću," u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 43. Autor izravno govori o biskupijskom pastoralnom vijeću, ali se ključni argument studijskog elementa analogno može primijeniti i na ono župno. Usp. također: SAVAGNONE, Giuseppe, "I consigli pastorali come luoghi di discernimento," u: *Orientamenti pastorali*, LVI (2008.), 2, str. 46.

7 Očito u tom smjeru ide i poticaj naših biskupa župnicima za unapređenje djelovanja župnih pastoralnih i ekonomskih vijeća; usp. HBK, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 96, (dalje: NSP).

8 Usp. SAVAGNONE, Giuseppe, "I consigli pastorali come luoghi di discernimento," nav. dj., str. 44.

rasprave, a upravo je to jedna od zamki koje treba izbjegavati. Bogatstvo doprinosa vijeća životu i djelovanju župe ogleda se upravo u kvaliteti savjetodavnosti, a potom programiranja u kojemu se ova prva konkretizira, a ne u nadmudrivanju oko pitanja položaja i važnosti pojedinih osoba ili skupina u župi, ili tek oko pitanja tehničke ili materijalne naravi i sl.

2. Organiziranje djelovanja vijeća

Brojni autori posvećuju dosta prostora tematici konkretnog djelovanja vijeća. To je, očito, jedno od danas najaktualnijih područja vezanih za rad vijeća. Radi se ovdje također o važnosti organiziranja tog istog djelovanja, u čemu se mnoga vijeća još ne snalaze. Sve to potvrđuje na početku iznesenu postavku da ipak polako prelazimo iz faze teoretskog upoznavanja i određivanja područja i cilja djelovanja prema sve aktualnijem pitanju metode djelovanja i konkretnih aktivnosti, odnosno projekata i programa.

Zadaci vijeća, kao i organizacija njihova djelovanja, određeni su biskupijskim normama i statutima. Ako bismo krenuli korak dalje i pokušali još konkretnije opisati konkretne zadatke jednoga vijeća, mogli bismo s jednim autorom zadatke istoga sažeti u nekoliko točaka:

1. u svjetlu vjere promatrati i interpretirati situaciju župe kako bi ona mogla ispuniti poslanje Crkve,
2. predlagati najprikladnije i najefikasnije itinerarije za prevladavanje prepreka, te vrednovati kapacitete i mogućnosti djelovanja,
3. ostvarivati biskupijski plan i njegove programe u skladu sa situacijom župe,
4. vrednovati poticaj biskupijskog plana i ostvarivanje različitih programa,
5. razraditi prijedloge za izradu župnog programa,
6. odrediti godišnje župno programiranje,

7. predložiti vlastite predstavnike za biskupijsko pastoralno vijeće u skladu s normama izdanim od biskupa.⁹

Navedene zadaće vijeća konkretno su određene u statutima vijeća u pojedinim biskupijama. Ono što različite nijanse opisa djelovanja okuplja oko iste osi zapravo je zadatak pastoralnog programiranja, tj. predlaganja, poticanja i praćenja različitih pastoralnih projekata na području župe.¹⁰ ŽPV ostvaruje svoju svrhu upravo onda kada doprinosi pastoralnom djelovanju u župi, a njemu će doprinijeti ako doprinese ostvarenju konkretnih pothvata, a posebice u smislu suradnje u formiranju i ostvarivanju župnog pastoralnog programa.¹¹ Stoga je potrebno dobro upoznati situaciju župne zajednice, mogućnosti djelovanja, kao i ograničenja, te što skladnije uklopiti biskupijski pastoralni program (normativnu pastoralnu smjernicu za sve župe u biskupiji) u župne inicijative kako bi se uvijek bilo u suglasju pastoralnog djelovanja cijele biskupije.

U organizaciji djelovanja vijeća, ali i cijele župne zajednice, pozornost se mora posvetiti i osnivanju *manjih skupina* čiji će predstavnici također sudjelovati u djelovanju vijeća, a koje će biti zadužene za animiranje u pojedinim područjima pastorala. Tako se neizostavno moraju oformiti skupine za sva relevantna područja u kojima je župna zajednica u crkvenoj, ali i s obzirom na evangelizacijsko djelovanje u vlastitoj društveno-kulturalnoj sredini, pozvana ostvarivati udio u poslanju Crkve. Naši biskupi ističu važnost formiranja i djelovanja manjih skupina, počevši od liturgijske skupine koja će pomagati u dostojnoj brizi za liturgijski život u župi,¹² kao i ostalih skupina, a kao normativni uzor za osnivanje i djelovanje ostalih manjih skupina za odnosna područja djelovanja svakako ostaje ono

9 Usp. CAPPELLARO, Juan Bautista, *Edificare la Chiesa locale*. Guida alle strutture diocesane e parrocchiali, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999., str. 70.

10 Usp. RIJEČKA NADBISKUPIJA, *Nadbiskupijski pastoralni plan i program za 2008./2009. godinu*. "Župa i slavlje kršćanskog otajstva u godini sv. Pavla", Tiskara Šuljić, Rijeka, 2008., str. 11.

11 Koji predstavlja jednu od glavnih okosnica djelovanja vijeća. Usp. ŠAGI, Bono Zvonimir, *Pastoral župne zajednice*. Teološko-pastoralni ogledi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., str. 207.

12 Usp. NSP, br. 46.

što je određeno u dokumentu o župnoj katehezi.¹³ Djelovanje ovih manjih skupina potrebno je uskladiti s cjelovitim župnim pastoralom kako bi se izbjegle napasti autoreferencijalizma, elitizma ili zatvaranja i povlačenja isključivo u ambijent jedne skupine. Upravo će u tome djelovanje vijeća odigrati važnu ulogu.

Govor o povezanosti djelovanja vijeća s manjim skupinama župnog karaktera na poseban način otkriva i pojašnjava važnost organske uklopljenosti djelovanja vijeća u ukupni župni pastoral. Već sâm sastav vijeća jasno pokazuje činjenicu organske pastoralne usmjerenosti ovog župnog tijela u smislu doprinosa istoga na različitim područjima pastoralnog djelovanja. Tako bi, pored župnika i župnog vikara (tamo gdje župni vikar djeluje), te pored ostalih članova, u vijeće trebali ući predstavnik župnog ekonomskog vijeća, vjeroučitelji, predstavnici manjih župnih skupina itd. Već to pokazuje kako je vijeće povezujuće tijelo koje župniku pomaže u djelotvornom župnom pastoralnom programiranju koje treba obuhvatiti cijelu župnu zajednicu. Potrebe i inicijative manjih župnih skupina moraju naći odjeka na sjednicama vijeća. U tom smislu zahtjevi i potrebe cijele župe trebaju biti pažljivo zajednički iščitavani. Konkretni život župne zajednice treba promatrati u logici 'znakova vremena' u odnosu na koje treba odmjeravati konkretno pastoralno djelovanje.¹⁴ Povezivanje djelovanja vijeća i manjih skupina u župi izuzetno je bitno jer se time, s jedne strane, doprinosi jedinstvenosti župnog pastora i njegovoj organskoj izgradnji, a s druge strane svaka manja župna skupina može vlastite pothvate i potrebe iznijeti na jednoj puno široj razini i na taj način sa svoje strane djelovati u smislu jedinstvenog

13 Misli se ovdje na dobro poznate modele manjih župnih skupina predstavljene u: HBK, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000., br. 7.

14 Riječ je o vrlo važnom elementu, posebno u aktualnoj hrvatskoj pastoralnoj situaciji. Naime, postavlja se pitanje koliko su doista vijeća danas osposobljena za i koliko, u skladu s tim, mogu i znaju ispravno čitati 'znakove vremena' u ambijentu određene župne zajednice? Upravo se tu pokazuje velik manjak brojnih vijeća koja su, praktično, postali više crkveni odbori koji su nekad djelovali i koji se bave uglavnom nekim ekonomskim pitanjima, ili su pak u mnogim slučajevima postali tek svojvrnsni 'upoznavatelji' stvarnih župnih prilika od strane župnika, a sjednice se često pretvore u upoznavateljski monolog bez jasnog i kvalitativnog doprinosa članova. U svezi sa spomenutim argumentom valja istaknuti i nedostatak jasnog razlikovanja nadležnosti župnog pastoralnog vijeća u odnosu na župno ekonomsko vijeće i njegove zadaće, tako da se često događa da se župno pastoralno vijeće ustvari bavi nečim što po svojoj naravi spada na župno ekonomsko vijeće.

pastoralnog župnog programiranja. Ovim putem stalo bi se na kraj mogućim autoreferencijalnim i paralelnim pothvatima koji ne bi doprinosili jedinstvenom pastoralu, a koji se često pojavljuju. Tako bi se pridonijelo i formiranju manjih župnih skupina za izgradnju jedinstvene župne zajednice u kojoj može i mora doći do izražaja jedinstvo u bogatstvu karizmi i darova koji trebaju biti usmjereni zajedničkom djelovanju u izgradnji župnog zajedništva.

3. Susret vijeća

Susret ili sastanak članova vijeća ne može se poistovjetiti sa susretom ili sastankom određenog odbora ili povjerenstva svjetovnog tipa i to zato što je narav, razlog i svrha susretanja i djelovanja članova ovog vijeća bitno drugačija od naravi i svrhe bilo kojeg drugog vijeća ili povjerenstva unutar kojega su organizirani predstavnici različitih ljudskih skupina u svjetovnom društvu. Župno pastoralno vijeće je tijelo jedne župne zajednice, crkveno tijelo koje se mora voditi bitno crkvenim kriterijima. U tom smislu važno je istaknuti prije svega djelatnu prisutnost Duha Svetoga u životu i djelovanju članova, u njihovim vjerskim iskustvima i spoznajama. Duh je prvi djelatni čimbenik. Zato je molitva element kojim susret započinje i završava, ali u snazi kojega se odvija čitav rad vijeća. Osluškiivati Duha, pojedinačno i zajednički, te potrebe i inicijative u župi promatrati u skladu s logikom 'znakova vremena' nužan je preduvjet plodonosnog djelovanja članova.

Druga je bitna odrednica koja proizlazi iz ove prve gore navedene element zajedničarskog djelovanja i promišljanja na zajedničko dobro. Vijeće kao tijelo župne zajednice mora biti oformljeno od osoba koje mogu zajednički djelovati s drugima ili koje se barem mogu staviti na put formacije za takvo djelovanje. Izgradnja župnog zajedništva, župne zajednice konkretnim projektima cilj je djelovanja vijeća. Zato bilo kakvi parcijalni, improvizacijski ili autoreferencijalni pothvati, bilo da je riječ o pojedinim osobama ili pojedinim skupinama u župi, moraju biti nadiđeni. Potrebe i inicijative pojedinih župnih skupina moraju se sagledavati i usklađivati u skladu

s potrebama, ali i mogućnostima cijele župe. S druge strane, župa kao takva treba imati sluha za bogatstvo legitimnog izričaja pojedine karizme.

Vijeće ne djeluje u logici parlamentarne demokracije niti snagom preglasavanja, tj. snagom većeg i snažnijeg dijela na štetu manjeg i slabijeg.¹⁵ Bučni individualistički pokušaji, najčešće bez jasnih crkvenih mjerila, da snagom nametanja pokušavaju pridobiti mišljenje većine članova, moraju biti nadiđeni. Takvi svjetovni kriteriji moraju biti strani članovima vijeća. Župno pastoralno vijeće nije "župni parlament" ni primjer "demokratizacije" Crkve. Crkva se, još jednom to ponavljamo, ne okuplja u logici parlamentarne demokracije, niti u njoj mogu niti trebaju vrijediti pravila svojstvena toj demokraciji. Crkva se okuplja snagom Duha; u njoj vrijede teološki kriteriji koji su bitno drugačiji od svjetovnih. Riječ je o kriterijima koji svoje utemeljenje i snagu pronalaze u otajstvu samog Isusa iz Nazareta i koji kao takvi bitno nadilaze logiku svjetovnih okupljanja bilo koje vrste. Zato se do prijedloga i savjeta dolazi poželjnim konsenzusom svih članova. Logika preglasavanja i pobjede većine nije logika kojom se treba voditi. Potrebno je oslušivati glas Duha i u skladu s njim tražiti najbolja rješenja za konkretne situacije. Upravo to i jest cilj pastoralne savjetodavnosti.

3.1 *Tijek susreta*

Nije moguće do detalja izraditi unilateralni model prema kojemu bi se, do najmanje sitnice, mogao propisati tijek jednog susreta vijeća. No ipak je moguće odrediti nosive elemente koji vrijede za svaki susret i koji bi trebali biti uključeni u svaki susret. Već je istaknuto da molitva mora imati bitnu ulogu tijekom susreta. Njome susreti (i to ne samo ovog vijeća već inače svi radni susreti pojedinih skupina u župi) počinju i završavaju. Neki pastoralisti molitvu uvrštavaju, i to pod posebnim vidom, u smislu molitvene pratnje savje-

15 Umijeću zajedničkog raspoznavanja, kojemu treba usmjeravati djelovanje vijeća, strani su ovakvi svjetovni kriteriji i pojave i stoga ih treba u potpunosti izbjegavati. Usp. SAVAGNONE, Giuseppe, "I consigli pastorali come luoghi di discernimento," *nav. dj.*, str. 44.

tovanja o konkretnom pitanju, i kao element koji prati formuliranje pitanja i prethodi razmišljanju o istom i zajedničkoj raspravi.¹⁶

Formuliranje pitanja unaprijed utvrđenim dnevnim redom, s kojim su članovi vijeća prije upoznati i o kojemu su mogli prije promišljati, predstavlja drugi bitan element tijeka jednoga susreta. U svakom slučaju treba izbjegavati logiku djelovanja prema kojoj se vijeće sastaje samo zato da se “nešto događa” ili da se zadovolji čisto formalni vid postojanja i djelovanja. Vijeće se sastaje radi raspoznavanja konkretne aktualne situacije župe, njezinih potreba, prioriteta djelovanja i perspektiva, te u tom smislu razrade, osmišljavanja i realiziranja konkretnih pastoralnih projekata. Upravo ovi elementi trebaju biti jasno istaknuti u dnevnom redu susreta.

Osobno i zajedničarsko promišljanje i rasprava o predloženim točkama sljedeći je bitni element. Važno je pritom istaknuti važnost iskrenog razgovora, izmjene mišljenja i osluškivanja mišljenja stručnih osoba ili onih koji, s obzirom na pojedina područja pastorala, imaju veće iskustvo ili znanje. Također je vrlo važno uočiti da se ovdje ne radi i ne bi smjelo dolaziti do nekakvih rasprava sličnih onima u svjetovnim ustanovama. Riječ je o “...pozornom slušanju u bratskoj i molitvenoj atmosferi (pneumatološka i zajedničarska dimenzija raspoznavanja tako postaju precizan metodološki izbor)...”¹⁷

Posljednja, ili pretposljednja faza susreta predlaganje je zaključaka. Pastoralno savjetovanje na ovom stupnju dostiže vrhunac. Ovdje valja uočiti da nije riječ o donošenju odluka od strane vijeća. Odluke donosi župnik, on koji aktivno predvodi cijeli proces i sudjeluje u njemu. Riječ je o zaključcima ili prijedlozima koji su dio plodonosnog tijeka jednog susreta promišljanja i raspoznavanja s ciljem unapređenja pastoralnog djelovanja.¹⁸ Upravo taj proces treba pomoći župniku donijeti što bolje odluke u konkretnoj situaciji. Zaključci se župniku predlažu, još jednom ponavljamo, ne kriterijem

16 Usp. LANZA, Sergio, *Convertire Giona. Pastorale come progetto*, Edizioni OCD, Roma, 2005., str. 126-127.

17 *Isto*, str. 127.

18 SAVAGNONE, Giuseppe, “I consigli pastorali come luoghi di discernimento,” *nav. dj.*, str. 46: »Nije zadatak pastoralnog vijeća donošenje odluka. Ali njegovo je specifično pravo-dužnost iznositi na svjetlo dana probleme povezane s pastoralom, suočavajući se s njima s jasnom svijesću (“studirati”), dopustiti da se iznesu, u atmosferi iskrenosti, različita mišljenja o njima (“vrednovati”), naznačiti konkretne pravce i inicijative pastoralnog reda (“predložiti”).«

većine, bučnih ili žustrih nadglasavanja ili preglasavanja, već mogućim pronalaženjem konsenzusa svih na način da se poštuje logika crkvenog stila i duha djelovanja, poštovanje koje će dovesti upravo do mogućeg zajedničkog prijedloga.

3.2 *Župnik i djelovanje vijeća*

Kako bi se doista ostvarivao organski pastoral župne zajednice, župnik je kao njezin vlastiti pastir pozvan uvažavati i unapređivati djelovanje župnih pastoralnih tijela koja omogućuju suradnju i doprinos vjernika laika ukupnom životu zajednice. Župnik je, kao i svaki prezbiter, pozvan cijeliti legitimni doprinos vjernika laika životu i djelovanju Crkve.¹⁹ U tom su smislu župnicima uputili poziv i naši biskupi.²⁰ Pored ŽPV-a, drugo je bitno župno tijelo župno ekonomsko vijeće, čije je djelovanje danas uglavnom svedeno u okvire ostvarivanja onih nužnih zadaća vezanih za financijsko poslovanje, kao i brigu o materijalnim dobrima župe. Ako bismo se zapitali o aktivnostima i podršci koje je ovo tijelo po svojoj naravi pozvano dati projektualnom pastoralnom djelovanju župne zajednice na različitim pastoralnim područjima, situacija bi se sigurno pokazala puno drugačijom. I tu je upravo župnik onaj koji treba unaprijediti djelovanje ovoga tijela upravo u tom smislu. Situacija je sa župnim pastoralnim vijećima još složenija. Treba se zapitati koliko se u konkretnoj pastoralnoj situaciji ostvaruje projektualni pristup djelovanju ovih vijeća? Njega svakako neće biti ukoliko mu najprije župnik kao voditelj vijeća i njegova ukupnog djelovanja ne posveti dužnu pozornost. Župnik je danas posebice pozvan djelovati najprije u smislu doprinosa formaciji vijećnika, a onda ostvarivanju što bolje pastoralne savjetodavnosti kako bi to tijelo doista ispunjavalo vlastitu ulogu u doprinosu ukupnom pastoralnom djelovanju. U govoru o projektualnom djelovanju vijeća valja istaknuti važnost otklanjanja opasnosti umanjivanja župnikove uloge. Vijeća u svome djelovanju nikako ne mogu biti "autonomna" u odnosu na župnika. Župnik je voditelj

19 DRUGI VATIKANSKI SABOR. DOKUMENTI, Dekret o životu i službi prezbitera *Presbyterorum ordinis*, (7. XII. 1965.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 9.

20 Usp. NSP, br. 26.

i konstitutivni član vijeća. U tom smislu pored aktivne predsjedateljske uloge, kao i uloge koordiniranja ukupnog djelovanja vijeća, on nužno mora posvetiti dužnu pozornost i nekim problematičnim situacijama koje bi mogle nastati tijekom djelovanja vijeća.

4. Vođenje konfliktnih situacija

Župna zajednica, kao krajnje, 'najkonkretnije očitovanje Crkve', bitno je kristološki i pneumatološki određena zajednica. No jasno je da stvarnost ljudskog elementa često dovodi do konfliktnih situacija. Konflikti nisu nešto što treba onemogućiti funkcioniranje ŽPV-a niti umanjiti njegovu kreativnost. Oni su stvarnosti koje treba znati voditi i nadići. U tom pogledu župnikova je uloga ključna. Župnikova uloga kao vlastitog pastira nikada ne smije biti dovedena u pitanje. On je, u konačnici, odgovoran za funkcioniranje vijeća i na kraju odluke donosi on. Niti jedan razboriti župnik svoju ulogu neće shvatiti 'monarhistički' ni paternalistički već će nastojati postići što veći i kvalitetniji stupanj djelovanja vijeća znajući da će time pastoralno savjetovanje koje laici prisutni u vijeću mogu pružiti pomoći ostvarivanju što boljih projekata za dobro župne zajednice. Upravo će u tom smislu nastojati smirivati i mudro voditi konfliktne situacije da se postigne što veći stupanj konsenzusa i teološko-pastoralnog raspoznavanja koje će omogućiti svima da se uključe i uvide najbolja rješenja. Pritom će biti potrebno i voditi i korigirati pogrešne stavove i mišljenja, kao i izbjegavati preklapanje dimenzije djelovanja vijeća s djelokrugom i nadležnostima drugih crkvenih tijela i institucija u čiji rad ovo tijelo nije po svojoj naravi pozvano ulaziti. Poštujući ovakav način djelovanja, i župnik i vijeće će ne samo uspjeti nadvladati konflikte već i konkretno ostvarivati sinodalnost kao stil pastoralnog djelovanja²¹ na župnoj razini, koja neće značiti nikakvo "demokratiziranje" župe ni uvođenje kriterija parlamentarne demokracije već upravo ostvarivanje autentičnog i vlastitog crkvenog načina djelovanja.

21 Usp. MONTAN, Agostino, "La sinodalità diocesana e la guida del vescovo", u: *Orientamenti pastorali*, 1-2 (2005.), str. 61.

5. Uključiti se u dinamiku organskog pastorala

Kada je jasno kako bi trebali izgledati susreti vijeća i kakav bi trebao biti način djelovanja, postavlja se pitanje metode njihova rada. Ni djelovanje ovoga vijeća, kao ni bilo kojeg drugog crkvenog tijela, nije moguće promatrati izdvojeno od jedinstvenog djelovanja Crkve. Konkretno, vijeće mora biti uključeno u pastoralnu dinamiku jedne mjesne Crkve (konkretno voditi računa o biskupijskom planu i programu, te biskupovim odredbama), a na konkretnoj razini župne zajednice. Na kraju krajeva, vijeće nema neku drugu svrhu od one da pridonosi životu i djelovanju jedne konkretne župne zajednice. Stoga nikako niti ne može biti izuzeto iz ukupne dinamike njezina života i djelovanja. Djelovanje metodološki mora biti usmjereno tako da kao cilj ima izgradnju čitave župne zajednice. Tako precizan metodološki izbor za djelovanje postaje bitna usmjerenost na izgradnju župnog zajedništva.

No u pitanju metode mora se otići i korak dalje i istaknuti važnost činjenice da vijeće, kao određeno povezujuće župno tijelo, s obzirom na pastoralno savjetovanje i djelovanje pojedinih vjerničkih skupina u župi, nužno mora vlastito djelovanje usmjeriti i u smislu projektnosti konkretizirane u radu pojedinih manjih skupina. Naime, djelovanje vijeća, kako je više puta istaknuto, nužno će doticati upravo njih i njihovo djelovanje. Njihov se glas mora čuti na susretima vijeća,²² kao što i potrebe i programi svake od skupina trebaju biti predstavljeni i vijeću, ali i cjelini župne zajednice. Na kraju krajeva njihovi predstavnici pozvani su biti i članovima vijeća ili barem u određenom smislu biti upućeni u njegov rad, a samo vijeće preko njih u rad manjih skupina.²³ Upravo će na ovaj način biti moguće donositi konkretne odluke koje će biti ostvarivane vezano za točno

22 Usp. PINI, Carlo, *Il consiglio pastorale parrocchiale. Cosa è, cosa fa, come funziona*, Editrice elledici, Leumann (Torino), 1996., str. 43-44.

23 Upravo o tome govori i biskupski dokument koji predviđa i osnutak jedne po sebi veće zajednice koja bi uključivala i župno pastoralno vijeće i na taj način pomogla boljem konkretiziranju pastoralnih projekata preko manjih skupina u župi. O institucionalnim i pitanjima preklapanja nadležnosti unutar takva modela moguće je razgovarati, no ostaje neupitnom činjenica diferencirane usmjerenosti djelovanja vijeća prema manjim skupinama i njihove nužne povezanosti. Usp. HBK, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, br. 74. Riječ je o prijedlogu formiranja *pastoralne koordinacijske zajednice*.

određena područja pastoralna i koje će omogućiti što bolje djelovanje na terenu i izbjegavanje improvizacija. Na taj će način organska oznaka pastoralnog djelovanja moći kapilarno biti ostvarivana do krajnje konkretnosti.

5.1 Konkretni projekti

Pored svega navedenog potrebno je odgovoriti na konkretno pitanje: što za jedno vijeće znači biti uključeno u konkretnu dinamiku pastoralnog programiranja, pokušavajući predstaviti elemente jednog konkretnog projekta? Riječ je o stvaranju i promoviranju župnih projekata i programa koji će pomoći ostvariti nad/biskupijski plan i program, a onda, logično, i onaj župni, konkretno. Ovdje nije riječ o tipološki izdvojenom i razrađenom projektu vezanom uz jedno područje djelovanja već o projektu kao takvom, tj. o njegovim elementima koji moraju biti prisutni u svakom konkretnom projektu. To je sržno područje projektualnosti koje treba biti ostvarivano unutar rada vijeća, ali i manjih župnih skupina, pa zato vrijedi i u jednom i u drugom slučaju. Štoviše, teološko-pastoralna projektualnost kao takva prati djelovanje Crkve u cjelini.

Iako se ovaj naziv često koristi za srednjoročne ili kratkoročne pastoralne pothvate, *projekt* je naziv, prije svega, za srednjoročni ili dugoročni pothvat kojim jedna mjesna Crkva, jedna župna zajednica, jedna skupina unutar nje, ili npr. župno pastoralno vijeće, provodi određeni konkretni pastoralni pothvat.²⁴ Projekt se sastoji od manjih elemenata ili cjelina srednjoročne ili dugoročne naravi. Određen je smjernicama sadržanim u dokumentima i preporukama učiteljstva, a konkretne okvirne *smjernice* za djelovanje vijeća predstavljaju smjernice mjesnog biskupa, kao i temeljni nad/biskupijski pastoralni plan i program. U projektu je određena temeljna tema djelovanja. Ona biva razrađivana srednjoročno i detaljnije u *programu*. On konkretizira projekt u svim bitnim elementima koji se tiču konkretne realizacije zacrtanog u jednog kraćem periodu. Kao treći element slijedi *programiranje* koje ima karakter krajnje konkretno-

²⁴ Više o navedenim razlikovnim oznakama projekta vidi u: LANZA, Sergio, "Progettualità tra ipertrofie e resistenze," u: *Rivista liturgica*, LXXXIV (1997.), br. 3, str. 317.

sti. Riječ je o elementu koji se tiče krajnjeg operativnog ostvarivanja projekta. Na ovom stupnju već imamo određene kratkoročne rokove ostvarenja, točno određene i zadužene osobe, tj. nositelje određenih zaduženja, sredstva, prostora itd. Programiranje je važan element koji (za razliku od riječi 'plan' koja najčešće podrazumijeva strogo ostvarivanje onoga što je unaprijed detaljno određeno) omogućava i prilagođavanje projekta u onim segmentima u kojima je to moguće ukoliko to zahtijeva konkretna situacija. Upravo na taj način projekt ne biva obezvrijeđen niti se odustaje od planiranog već, štoviše, na taj se način postiže što učinkovitije ostvarivanje projekta u konkretnoj, često vrlo promjenjivoj situaciji.

Ovo su ključni elementi koji bi trebali biti sadržani i dodatno razrađeni u svakom pastoralnom projektu. Župno pastoralno vijeće nalazi se danas u specifičnoj situaciji s obzirom na zahtjevnosti projektnosti posebice ako se ima pred očima činjenica da kao određeno povezujuće župno tijelo mora omogućiti svakoj manjoj skupini, čiji predstavnici sudjeluju u radu vijeća, ostvarivanje njezinih specifičnih projekata. No i samo vijeće treba osmišljavati vlastite projekte, a vlastitim djelovanjem i poticajima manje skupine upućivati i pomagati u logici istog djelovanja na dobro župe.

6. Formacija vijećnika

Pored već spomenutih sposobnosti vijećnika za zajednički rad, pored uzornog moralnog, sakramentalnog i svakodnevnog života, dobrog glasa među vjernicima i sposobnosti za kreativne pothvate i inicijative u župi, mogućnost uključivanja u vlastiti formativni proces u smislu specifične edukacije za vijećnike ključna je odrednica od koje se danas mora krenuti i bez koje nije moguće zamisliti vlastito i kreativno projektno djelovanje vijeća. Nužno se odmah postavlja pitanje modela formacije. U tom se smislu mora istaknuti potreba ostvarivanja vlastitih *katehetskih modela* u župi za članove ŽPV-a. Mora se koristiti i mogućnost katoličkog tiska i glasila, kao i doprinos stručnih osoba. U posljednje vrijeme u pojedinim biskupijama organiziraju se hvalevrijedni susreti na dekanatskim ili bisku-

pijskim razinama upravo u cilju trajne formacije vijeća.²⁵ Bitno je da ti susreti ne ostanu bez katehetskog i formativnog odjeka na župnim razinama, jer je upravo župa povlašteno mjesto katehizacije za sve dobne skupine i kao takva treba u cjelini biti na putu reevangelizacije i u odnosu na svoje članove.²⁶ Takvo djelovanje u posebnom smislu treba vrijediti za one koji snose i posebnu odgovornost u smislu pastoralnog savjetovanja. Ovo je pitanje kojemu se mora pridati veća pozornost nego što je to bilo do sada budući da nije moguće zamisliti kvalitetan proces pastoralnog savjetovanja ukoliko osobe koje u njemu sudjeluju nisu dostatno formirane za isto.

Na župnoj razini moguće je u dinamici župne kateheze ostvariti čitav niz različitih susreta ili događanja teološko-studijske i teološko-duhovne naravi koji će u ovom smislu biti izuzetno korisni. Župna zajednica u tom se smislu ne smije zatvoriti biskupijskim inicijativama već vlastite članove treba poticati na sudjelovanje u sličnim inicijativama na biskupijskoj razini. Teološke su tribine u tom smislu jedno od mogućih sredstava produbljivanja vlastitog teološkog znanja.²⁷ Lepeza sličnih mogućih susreta sigurno je u pojedinim biskupijama i dekanatima šira od onoga što je već spomenuto, samo se treba uključiti u spomenute tijekomove, tim više što se u našoj aktualnoj situaciji osjeća velik nedostatak sudjelovanja u formativnim susretima biskupijskog ili dekanatskog karaktera.

7. Neizostavne teme za razradu

Razraditi način sudjelovanja u djelovanju vijeća kao i osnovne elemente projektualnosti prilagođene za istu razinu djelovanja na razini vijeća bilo bi nepotpuno bez uključivanja (barem u okvirnom smislu) nekih neizostavnih tema koje bi svako vijeće u aktualnoj hrvatskoj pastoralnoj situaciji trebalo razrađivati. Ovdje se ne dono-

25 Usp. RIJEČKA NADBISKUPIJA, *Nadbiskupijski pastoralni plan i program za 2008./2009. godinu...*, nav. dj., str. 11-12.

26 Usp. SORAVITO, Lucio, *Rievangelizzare gli adulti*. In margine alla 3. nota pastorale della CEI. "Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell'iniziazione cristiana degli adulti," ELLEDICI, Leumann (Torino), 2004., str. 129.

27 Usp. RIJEČKA NADBISKUPIJA, *Nadbiskupijski pastoralni plan i program za 2008./2009. godinu...*, nav. dj., str. 12-13.

si unaprijed utvrđeni popis svih tema za točno unaprijed određene sjednice vijeća u pojedinim župama već samo okvirni opis nužnih tema koje trebaju biti dio okosnice djelovanja, a koje svakako predstavljaju njegovo polazište. Navedene teme izdvojene su više u formativnom smislu nego u projektualnom, ali kvaliteta projektualnosti izravno ovisi o njihovu vrednovanju i zato su u aktualnom trenutku jedan od njezinih preduvjeta.

7.1 Organizacija i bitni elementi župnog pastorala

Tema koja u formativno-katehetskom, a kasnije u smislu savjetodavnog doprinosa konkretnom djelovanju, mora biti među prvima istaknuta i obrađena svakako je upoznavanje i posvješćivanje naravi i elemenata djelovanja župne zajednice, drugim riječima, upoznavanja župnog pastorala u cjelini. Čini se da dobar dio vijećnika u Hrvatskoj nije na prikladan i sustavan način upućen u narav, svrhu i elemente djelovanja istog. U tom smislu i same sjednice vijeća trebale bi biti formativnog karaktera, posebice kada je riječ o vijećima u novom sazivu. Župnik i njegovi bliži suradnici, pogotovo ako je riječ o župnom vikaru, te vjeroučiteljima kao teološki obrazovanim osobama, trebaju djelovati na način da vijećnicima prikladno posvješćuju iste elemente. U tom smislu misli se, prije svega, na nosive elemente pastorala, tj. ostvarivanje trostruke službe Crkve, proročke, svećeničke i kraljevske, u župnoj zajednici i *putem* nje. U tom sklopu neizostavno je potrebno doprinositi formiranju samih vijećnika u smislu što boljeg poznavanja vlastitosti službi zaređenih službenika, te razlika u odnosu na laike kao dionike općeg svećeništva vjernika. Neizostavno je i formiranje u smislu promicanja istinskog župnog zajedništva.²⁸ Pritom se odmah mora skrenuti pozornost i na doprinos stručnih osoba, posebice profesora i predavača teoloških disciplina koji u tom smislu mogu i trebaju pomoći. Valja dodati kako je nužno raditi i na pojašnjavanju povezanosti navede-

²⁸ Tim neposrednije potrebno je djelovati u tom smislu budući da je župno pastoralno vijeće dio župnih struktura pozvanih i oformljenih kako bi, na kraju krajeva, vlastitim djelovanjem doprinosile podržavanju i promicanju crkvenog zajedništva u župnom ambijentu. Usp. CIORRA, Anthony J. – KEATING, James, *With Your Whole Heart Turn to God. Moral Formation in the Parish*, Alba House, New York, 1998., str. 60-61.

nih nosivih dimenzija pastorala s promjenjivim zahtjevnostima aktualne situacije konkretnih župnih zajednica i s tim u skladu određivanja elemenata konkretnih projekata. Projekt se ne izrađuje samo u smislu što savršenije teoretske razrade već također što kvalitetnijeg operativnog djelovanja. Projekt je bitno operativnog karaktera i ako u tom dijelu zakaže, od njega neće biti puno koristi. U tom je smislu važno djelovati na formiranju vijećnika za raspoznavanje, tj. prosuđivanje situacije u kršćanskom smislu kako bi doista mogli uvidjeti njezine prioritete i specifičnosti koji variraju od župe do župe.

7.2 Upoznavanje s crkvenim službama i zaduženjima

Tema koja, čini se, dovodi do najčešćih napetosti u djelovanju vijeća pitanje je suradnje i poštovanja službi i zaduženja u Crkvi. Do pojava te vrste u radu vijeća, ali i općenito, uglavnom dolazi zbog nedovoljnog poznavanja vlastitosti crkvenih službi i zaduženja, posebice kada je riječ o vlastitostima službe župnika, tj. vlastitostima ministerijalnog svećeništva. K tome, često je jako manjkavo poznavanje uloge i mjesta laikata u Crkvi, kao i sveg bogatstva koje proizlazi iz doprinosa istoga životu Crkve unutar onih službi i zaduženja koje laici mogu obavljati. Stoga priprema dio za izbor novoga vijeća, kao i tijekom njegova rada, treba posvetiti upravo ovim temama, tj. što boljem upoznavanju i vrednovanju vlastitosti pojedinih službi i zaduženja u Crkvi, uz naglašeno poštovanje bitnih različitosti koje postoje između njih. Vijećnicima je potrebno jasno predočiti i objasniti ulogu, granice i okvire djelovanja vijeća, te posebice voditeljsku i pastirsku ulogu župnika u istome kao i u cijeloj župi.

7.3 Suradnja sa župnim skupinama i s crkvenim pokretima

Suradnja vijeća kao specifičnog župnog tijela s manjim župnim skupinama od izuzetne je važnosti za plodonosno djelovanje vijeća i samih skupina. Nju treba razlikovati od suradnje s većim pokretima i udrugama vjernika čije djelovanje djelomično ili uglavnom prelazi župne okvire. Za razliku od suradnje s većim pokretima i udrugama,

s obzirom na manje skupine specifično župnog karaktera, kao poseban element u odnosu na djelovanje vijeća treba biti istaknuto već spomenuto podupiranje djelovanja manjih župnih skupina u odnosu na njihove specifične projekte, tj. njihov specifični doprinos životu župe. Štoviše, pored potrebe promoviranja i podupiranja tih skupina treba otići i korak dalje i reći kako ni samo vijeće ni spomenute skupine ne smiju biti u sebi zatvoreni organizmi. Svi trebaju doprinositi životu i djelovanju cjeline župne zajednice, što ne znači brisanje specifičnosti s obzirom na karizme pojedinih skupina. S jedne strane, skupine ne smiju apsolutizirati vlastitu karizmu i djelovanje obilježeno njome, a s druge strane ni samo se vijeće ne smije postaviti u smislu usporavanja ili, još gore, onemogućavanja djelovanja neke od manjih skupina. Duh suradnje i promicanja sudjelovanja svih vjernika u izgradnji župne zajednice mora nadahnjivati sve. Članovi vijeća moraju na poseban način biti promotori upravo takva djelovanja.²⁹

Za razliku od djelovanja skupina specifično župnog karaktera, ovdje je potrebno posebice dotaknuti i pitanje onih pokreta i udruga vjernika koje, na legitiman i opravdan način, prelaze okvire župnog pastoralara, a opet su nužno u određenom smislu i na određenoj razini s njim povezani. Ti pokreti i udruge vjernika pozvani su uskladiti vlastito djelovanje s poslanjem župne zajednice koja je, pod vodstvom župnika, sa svoje strane pozvana poštovati legitimne specifičnosti karizmi i operativnih izraza u skladu s njima. Upravo takvu djelovanju treba težiti cjelina župne zajednice,³⁰ a vijeće pod vodstvom župnika na poseban način. Zbog specifičnosti teme ovdje se nećemo zaustavljati na problematici odnosa crkvenih pokreta i župne zajednice već samo na argumentima koji se tiču specifičnog odnosa vijeća i spomenutih crkvenih skupina. Župnik i vijeće s jedne, a sâmi ti pokreti i udruge s druge strane mogu se pritom naći u stavu nerazumijevanja i nesporazuma. Stoga je potrebno istaknuti sljedeće: vijeće je bitno župno tijelo i bitno je označeno župnikovim vodstvom i ne može djelovati bez njega. Isto vrijedi i za druge manje župne skupine, kao što je župni zbor, liturgijska skupina, zajednica

29 Usp. NIZZI, Gianni, "Le qualità necessarie per la vita di un consiglio pastorale," *nav. dj.*, str. 48.

30 Usp. ČONDIĆ, Alojzije, "Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne zajednice," u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.), 2, str. 450.

mladih, skupina ministranata itd. No u našim župama djeluju i pokreti i udruge čija karizma nije određena župnim okvirima i koje kao takve prelaze iste te okvire, a opet su usmjerene i na određeni vid angažmana u župi ili povezano sa župom kao najkonkretnijim izričajem Crkve.³¹ Potrebno je da svatko poštuje vlastitu i karizmu drugoga, tj. druge skupine ili pokreta. I župnik i vijeće, ali i druge manje skupine župnog karaktera, trebaju poštovati vlastitu narav i smisao djelovanja, ali omogućiti legitimno djelovanje i pokretima i udrugama koje nisu čisto župnog karaktera ili koje samo povremenim inicijativama bivaju prisutni u odnosnoj župi. Njihove inicijative treba shvaćati ne kao kompetitivne već kao bogatstvo karizmi i poziva u Crkvi. S druge strane, ovi će pokreti uspješno djelovati samo ukoliko izbjegavaju apsolutiziranje vlastite karizme i modela apostolata te određenog nametanja drugima istih modela kao da se radi o najboljim i jedino mogućim modelima apostolata.³² Njihovim članovima mora biti jasno da u župnoj zajednici ne mogu i ne smiju djelovati mimo župnika, kao ni zanemarujući dinamiku ukupne župne pastoralne aktivnosti. Svako štetno nadmetanje i kompetitivne stavove u navedenom djelovanju treba izbjegavati. Vijeće treba djelovati na

31 BIJU-DUVAL, Denis, "La Chiesa presente e operante nella parrocchia," u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Riscoprire il vero volto della parrocchia*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2005., str. 65: "...Povjerena pastirima sa zadatkom raspoznavanja karizmi, župa je privilegirano mjesto za njihove sinergije i dobrobit cijeloga Tijela. Treba ipak istaknuti neka razlikovanja. Određene karizme nalaze u župi prirodan kontekst za njihovo ostvarivanje. U tom slučaju moraju biti izravno povjerene odgovornosti župnikova vodstva. Postoje zatim karizme vezane za forme apostolata koje imaju uporište u pravu kršćana da osobno izraze plodove svoga krštenja, bez nužnog poticanja inicijativom hijerarhije. I ovdje je pastoralna prisutnost nužna, ali u formi prihvata, pratnje, savjeta, službe riječi i sakramenata. Druge karizme imaju komunitarnu strukturu i uživaju biskupijsku ili univerzalnu prepoznatost, očitujući na neki način transverzalni karakter nesvodiv u granice župe. Župnik, koji među svojim župljanima ima osobe ili skupine koje pripadaju ovom tipu karizmi, nije ipak uskraćen s obzirom na njegove nadležnosti. Pozvan je izvršavati svoju specifičnu odgovornost za jedinstvo i rast župe za koju je odgovoran..."

32 RATZINGER, Joseph, "I movimenti ecclesiali e la loro collocazione teologica," u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *I movimenti nella Chiesa. Atti del Congresso mondiale dei movimenti ecclesiali, Roma, 27-29 maggio 1998*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999., str. 49: "...Postoji rizik unilateralnosti koji vodi preuveličavanju specifičnog mandata koji ima izvor u određenom periodu ili u snazi određene posebne karizme. Duhovno iskustvo kojemu se pripada ne živi se kao jedna od formi kršćanskog života već kao postojanje ustanovljeno čistom i jednostavnom integralnošću evanđeoske poruke: ovo može voditi prema apsolutiziranju vlastitog pokreta identificirajući ga sa samom Crkvom i razumijevajući ga kao put za sve, iako se zapravo ovaj jedini put može spoznati na različite načine. Također je gotovo neizbježno to da od svježeg života i totalnosti ovog novog iskustva također trajno proizlazi rizik sukoba s lokalnom zajednicom: sukob u kojemu se krivnja može naći na obje strane i zbog čega obje strane trpe duhovni izazov..."

smirivanju mogućih tenzija u relacijama između župnih skupina kao i onih koje prelaze župne okvire, te na promoviranju autentične projektnosti koja će podržavati legitimnu kreativnost i mogućnost izraza pojedinih karizmi za dobro župe.³³ Na taj će način ovo tijelo doista biti ne samo izvor dragocjene pastoralne savjetodavnosti već i promicatelj cjelovitog, organskog i harmonično ostvarivanog župnog pastoralnog i evangelizacijskog djelovanja.

8. Kriteriji za preporuku izbora vijećnika

Tema koja u širem okviru župne zajednice nužno treba biti na diferenciran način obrađena prije formiranja novog saziva vijeća i izbora za njega svakako je pitanje kriterija koje trebaju zadovoljavati osobe koje ulaze u vijeće, tj. na listu preporučenih za izbor za njega, kao i oni koje sâm župnik imenuje.³⁴ Kao što smo već istaknuli, važnost poštovanja teoloških kriterija prilikom djelovanja samoga vijeća, u procesu savjetovanja, stvaranja i ostvarivanja različitih župnih projekata, treba biti istaknuta i uvažavana i prilikom izbora članova. Bilo kakav utjecaj svjetovnih pravila rasuđivanja prema bilo kojem ključu nužno treba izbjegavati.

Kako bi doista što veći krug župljana koji imaju pravo birati bio uistinu upoznat s ciljevima i naravi djelovanja vijeća, potrebno je u dužem vremenskom periodu u širem krugu zajednice govoriti o tome. U tom smislu župnik je pozvan djelovati u smislu razrađenog pastoralnog pothvata koji će u formativnom smislu biti ostvarivan dovoljno vremena prije novih izbora za novi saziv vijeća kako bi doista svi mogli biti dobro upućeni u djelovanje i ciljeve djelovanja ovoga tijela. Više je važnih kriterija koje treba posebice učiniti svima prezentnim. Pored toga što treba biti poštovan kriterij prikladne zastupljenosti različitih segmenata vjernika koji čine župnu zajednicu, potrebno je povesti računa i o još nekim kriterijima. Vijeće je

33 Više vidi u: HUBBARD, Howard J., "Reflections on the Experience of Ecclesial Lay Ministry," u: NATIONAL CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS – SUBCOMMITTEE ON LAY MINISTRY, *Together in God's Service. Toward a Theology of Ecclesial Lay Ministry*, Washington, 2001., str. 178-179.

34 Pored njih, dio vijećnika ulazi po službi, manji dio, dakle, župnik ima pravo imenovati sam, a veći dio biva izabran.

pozvano biti promotorom dobrih i vrijednih pastoralnih projekata i aktivnosti, no to će teško postići ne bude li najprije izričajem crkvene odgovornosti i zrelosti svojih članova.³⁵ Članovi moraju biti osobe sposobne za iskren dijalog međusobno, ali i s cijelom župnom zajednicom, inače prijeti opasnost zatvaranja vijeća samog u sebe u određenoj formi autoreferencijalnosti.³⁶ Vijećnik biva izabran u vijeće u vidu crkvenog zajedništva kojemu je pozvan doprinosti, a nikako polazeći od osobnih interesa i sl.³⁷ Upravo opasnosti individualističkog pristupa treba izbjeći budući da je cilj djelovanja vijeća vlastitim djelovanjem doprinosti ukupnom životu i djelovanju cijele župne zajednice. Važno je da u vijeću, i to upravo zbog mogućnosti skladnog ostvarivanja projektualnosti i doprinosa djelovanju manjih župnih skupina, budu zastupljeni predstavnici upravo tih skupina, župnog ekonomskog vijeća, oni koji ulaze u njega po službi itd. Jasno je da svi neće imati niti mogu imati isti stupanj teološkog znanja i životnog kršćanskog iskustva. Često je odabir osoba jako sužen upravo zbog neraspoloživosti samih osoba iz ovih ili sličnih motiva.³⁸ No važno je da se radi, prije svega, o osobama koje su spremne staviti se na put formacije. Iza njih treba stajati njihov dobar glas, uzoran sakramentalni, moralni i općeljudski svakodnevni život. Treba se raditi o osobama sposobnim za zrelu komunikaciju i rad s drugima, sposobnim za odgovornu suradnju i, po mogućnosti, s organizacijskim kvalitetama. Radi se o osobama sigurnih ljudskih i kršćanskih kvaliteta. Nepoštovanje i djelovanje u nesrazmjeru s ovim kriterijima ne bi vodilo izgradnji stabilnog vijeća kao ni njegovu plodonosnom radu. Svemu treba pridodati važnost suradnje budućih vijećnika sa stručnim osobama za pojedina pastoralna područja ili pojedina pitanja koje mogu, u smislu stručnih savjetnika, biti pozvane kako bi svojim savjetom pomogle djelovanju župnika i vijeća. Upravo je i zato jako važno da u vijeću doista budu osobe koje uistinu posjeduju naznačene kvalitete.

35 Usp. PINI, Carlo, *Il consiglio pastorale parrocchiale. Cosa è, cosa fa, come funziona*, nav. dj., str. 14.

36 Usp. *isto*, str. 14-15.

37 Usp. NIZZI, Gianni, "Le qualità necessarie per la vita di un consiglio pastorale," *nav. dj.*, str. 51.

38 Usp. HRANIĆ, Đuro, "Inicijalna formacija župnih suradnika na biskupijskoj razini," u: *Diacovensia*, 12 (2004.), br. 1, str. 135.

8.1 Poštovanje stručnih kvalifikacija

Pitanje suradnje sa stručnim osobama treba posebno istaknuti. Župno pastoralno vijeće prikladno će doprinosti pastoralnom programiranju u župi ukoliko u njegovu konkretnom djelovanju budu imali odjeka i savjeti i mišljenja stručnih osoba za pojedina pitanja pastora, odnosno ukoliko se sami članovi budu u dostatnoj mjeri katehetski i stručno specijalizirali u tom smislu. Pritom treba naglasiti da formacija za zajedničko djelovanje podrazumijeva i formaciju za suradnju sa stručnim osobama i uvažavanje njihovih mišljenja. Pozvati takvu osobu na susret vijeća i omogućiti joj kvalitetan doprinos djelovanju istoga znak je zrelosti samoga vijeća, kao i spremnosti odgovornog sudjelovanja u procesu prikladnog pastoralnog djelovanja u ambijentu vrlo složenih društvenih i kulturoloških promjena koje su sve izražajnije i u manjim mjestima, a u gradovima pogotovo.

Župna zajednica pozvana je na osobit način vrednovati doprinos vlastitih članova koji su stručni u pojedinim, posebice složenijim pitanjima. Crkva u Hrvata u tom smislu mora učiniti novi kvalitativni iskorak, posebice kada se radi o vjernicima laicima.³⁹ Iako je, s druge strane istina da, uz veliku volju i dobru želju za djelovanjem mnogih osoba, upravo nedostatak stručnih kvalifikacijskih osposobljenosti predstavlja velik problem,⁴⁰ onima koji jesu stručni mora se omogućiti djelovanje ukoliko su na njega spremni i ukoliko posjeduju temeljne predispozicije o kojima je bilo riječi. Članovi vijeća kao povezujuće zajednice u župi⁴¹ trebaju na to biti posebice osjetljivi i s obzirom na djelovanje prema manjim župnim skupinama. Na kraju, potrebno je istaknuti bitnu povezanost specifične kvalifikacije i odnosne karizme, tj. karizmi⁴² koje trebaju i preko nje doći do izražaja

39 Usp. HBK, *Crkva i mediji*. Pastoralne smjernice, Glas Koncila, Zagreb, 2006., br. 25, 36.

40 Usp. PERČIĆ, Marija, *Društveni i crkveni pravni okvir dragovoljnosti*, u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja...*, nav. dj., str. 164.

41 Usp. HBK, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, br. 74.

42 DIANICH, Severino, "Sinodalità," u: BARBAGLIO, Giuseppe –BOF, Giampiero –DIANICH, Severino (ur.), *Dizionario di San Paolo – Teologia*, Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 2002., str. 1530: "Svaki kršćanin ima svoje karizme, a nemaju svi istu karizmu: odatle slijedi da specifična karizma udjeljuje onome tko je njome obdaren specifičnu kompetenciju i zahtijeva slušanje i prijem od strane onoga tko njome nije obdaren."

i svoje bogatstvo očitovati na kvalitativno što je moguće prikladniji način. U specifičnom kvalifikacijskom doprinosu stručnih osoba ni pošto se ne smije gledati konkurentnost ni razlog samoomalovažavanja već priliku za otkrivanje bogatstva Božjih darova na dobro svih.

Zaključak

Iako se u konkretnom djelovanju župnih pastoralnih vijeća u hrvatskoj Crkvi nailazi na brojne poteškoće, danas se uglavnom može podržati ocjena o većinskoj prihvaćenosti i uočenoj potrebnosti svrhovitosti djelovanja istih za život župe. Teoretske postavke dobrim su dijelom poznate široj crkvenoj javnosti, iako se i s tim povezano često mogu događati nesuglasice i nerazumijevanja. Ipak, veći se naglasak danas mora staviti na samu metodologiju djelovanja vijeća, na izradu i ostvarivanje potrebnih pastoralnih projekata i na podršku manjim župnim skupinama u skladnom uklapanju vlastitog djelovanja u dinamiku jedinstvenog župnog pastora. Upravo formacija vijećnika s obzirom na ove nabrojene teološko-pastoralne elemente danas mora dobiti novi zamah. Kako bi bilo moguće ostvarivati kvalitativnu i plodonosnu teološko-pastoralnu projektualnost, mora se na sustavan način vijeće uključiti u dinamiku organskog župnog pastora. Ostvarivanje istinske savjetodavnosti kojom će predstavnici vjernika biti u mogućnosti dati svoj doprinos djelovanju župne zajednice mora biti konkretizirano u različitim projektima. Ovakvu će načinu rada pomoći neki nužni pomaci u formaciji samih vijećnika, posebice s obzirom na važnost uloge župnika, ali i na smisao i vrijednost doprinosa laikata. Kako bi naznačeni složeni proces bio moguć i što uspješniji, nužno se moraju poštovati crkveni kriteriji izbora članova, a samo vijeće mora znati prepoznati i uvažavati doprinos stručnih osoba. Posebno je pitanje kojemu treba posvetiti veću pozornost pitanje suradnje i podrške vijeća manjim župnim skupinama čijim aktivnostima crkveno djelovanje doseže krajnju konkretnost i raznolikost složene pastoralne situacije župe. U odnosu na to nužno moraju biti izbjegavani stavovi kompetitivnosti i elitizma. Nešto složeniji, ali sličan proces, vijeće mora, pod

župnikovim vodstvom, ostvarivati i u odnosu na djelovanje pokreta i udruga vjernika nacionalnog ili međunarodnog karaktera čija karizma po sebi prelazi župne okvire. Poziv je to na djelovanje koje će omogućiti legitiman izričaj karizmi, ali i harmoniziranje djelovanja istih pokreta i udruga sa župnim pastoralom.

PARISH PASTORAL COUNCIL IN THE DYNAMICS OF THE THEOLOGICAL AND PASTORAL PROGRAMMING

Summary

Parish Pastoral Councils (further: Councils) in the last decade have gained a new enthusiasm in the activity of the Church in Croatia. Although there are some difficulties, regarding the establishment and the activity of the Councils in some communities, since many of the Councils are still in the process of formation, the main question pertains to something else. Lately it is mostly linked not only to the reason and the mission of these Councils, but to the modality and the content of the activity. The consciousness about the importance of the existence and the activities of these Councils is lately spread in the widest ecclesial circles, especially in some dioceses and in many parishes. Beside the important theoretical truths about the existence and activities of the Councils, the nature and goal of the pastoral counseling; the matter in need of a special highlighting is the way of work, the method and the ways of realization of the activities of the Councils. These facts are the issue of the theological-pastoral reflection presented in this article.

Key words: parish pastoral council, parish priest, faithful lay, member of council, pastoral counseling, pastoral programming.

